

A minisztérium vizsgálataiból

Tolna megye könyvtári helyzete

A Kulturális Minisztérium könyvtárügyi osztálya 1975 májusában Tolna megyében szakfelügyeleti vizsgálatot tartott, melynek célja a könyvtárügy helyzetének, fejlesztési programjának, a könyvtári hálózatok együttműködésének tanulmányozása volt.

A megye általános helyzete

Tolna megye gazdasági életében hagyományosan a mezőgazdaságé volt a vezető szerep, de az utóbbi években a mezőgazdasághoz kapcsolódó feldolgozó ipar és az egyéb könnyűipari ágazatok erőteljes fejlesztése nyomán már túlsúlyba került az ipari termelés. Ezt a gazdasági szerkezetet még hangsúlyosabban az ipar javára tolja el a *Pakson felépülő új atomerőmű*.

A környező iparosodottabb területek elszívó hatása azonban még érvényesül, s emiatt a megye lakossága évről évre csökken (1960: 267 400, 1970: 258 798, 1974: 251 000 lakos), ezenkívül elég sokan vállalnak más megyében munkát. Mindamellett 10 év alatt Tolnában megduplázódott az iparban foglalkoztatottak száma. Ez a körülmény szükségképpen a városok és az iparilag fejlesztett nagyközségek lakosságának növekedéséhez, a bejáró munkások számának emelkedéséhez, illetve bizonyos települések elnéptelenedéséhez vezetett. Az említett változások ellenére is a lakosság zöme (82,40/100-a) községekben él, s rendkívül magas a kistelepüléseken élők aránya (63,7%).

A kedvező változások ellenére még mindig sok a megyében az oktatási és a közművelődési területen megoldásra váró feladat: a 15 éven felüli lakosságnak csaknem 40%-a nem rendelkezik általános iskolai végzettséggel, a 132 iskola közül 52 osztatlan, illetve részben osztozott, a művelődési intézmények jelentékeny hányada nem működik megfelelő körülmények között.

A fentiekből következik, hogy a könyvtárügy megyei fejlesztésében egyrészt az iparilag központi szerepet betöltő települések könyvtári ellátásáról, másrészt pedig a kistelepülések központi ellátását szolgáló intézményi bázis megteremtéséről kellett és kell gondoskodni.

Tíz év eredményei a könyvtári hálózatokban — további tennivalók

A legutóbbi, 1965-ben lefolytatott minisztériumi szakfelügyeleti vizsgálat óta a megye könyvtárügyében bekövetkezett változásokat az alábbiakban foglalhatjuk össze:

A tanácsi könyvtárak távlati tervezéséhez kiadott irányelvek nyomán Tolna megye az elsők között dolgozta ki 15 évre szóló könyvtárfejlesztési programját, amelyet 1972 májusában a megyei tanács végrehajtó bizottsága el is fogadott. Azóta ez a dokumentum meghatározó szerepet tölt be, s végrehajtásának eddigi eredményei alapján elmondhatjuk, hogy — egy hálózat keretei között — a tervezés a településfejlesztési koncepcióval összefüggésben józanul és körültekintően ítélte meg és ütemezte a megye könyvtári fejlesztését. Ennek köszönhető, hogy 1972-től a tanácsi hálózat 158 könyvtára közül több mint 30 került jó vagy kielégítő elhelyezési körülmények közé. Közöttük két járási szerepkörű és több mint két tucat városi, illetve községi könyvtár található. A megyei könyvtár szervezetében megindult a szekszárdi városi könyvtári hálózat kiépítése, s javult a megyei könyvtár raktározási helyzete és technikai felszereltsége is.

A fejlesztés és működtetés finanszírozásában a tanácsi erőforrások mellett — ha kis mértékben is — megjelentek a szakszervezeti, a vállalati és a termelőszövetkezeti egységek dotációjára épülő intézményi fejlesztés első eredményei (Fadd, Bata, Szekszárd, Tolna). A távlati tervnek külön érdeme, hogy nem egyszeri fejlesztési útmutatásnak szánta a művelődésügyi osztály, hanem olyan alapeszközként kezeli, amelyet folyamatos intézkedésekkel tovább építenek. Ennek köszönhető, hogy sikerült megállítani az állományfejlesztési keretek 1967 óta tartó csökkenését, s 1973-tól kezdve a gyarapításra fordítható összegek mértéktartóan, de egyenletesen emelkednek. 1974-ben elérték az 1967-es szintet, a helyzet további javítására pedig újabb biztosíték a megyei tanács által 1975-től kezdve folyósított 750 000 Ft-os póthitel. A korábbi és az újabban ismét kielégítőnek mondható gyarapítási keretek az országos

átlagot meghaladó állományellátottságot eredményeztek a megyében (1973-ban a lakosonkénti 2,6 kötetes átlaggal országosan a hetedik helyen állt a megye).

Kevésbé biztató azonban a helyzetkép településenkénti bontása: a két város országosan is első ellátottsága mellett a szekszárdi járásé épp, hogy eléri az országos szintet, a kisközségek lakóinak könyvellátottsága pedig többnyire a szakmai irányelvek követelményeinek sem felel meg. Az említett póthitel néhány év alatt előrelátólag segíti majd felszámolni az egyenlenségeket.

Az utóbbi években megnövekedett a könyvtárakban dolgozó főfoglalkozású könyvtárosok száma (négy év alatt 9 új státus). Az eredmények ellenére még mindig jelentékeny számú könyvtárban működik tiszteletdíjas a főfoglalkozású, vagy részfoglalkozású könyvtáros helyett. E területen a megyei könyvtár által kidolgozott személyi fejlesztési terv is csak mérsékelt előrehaladást ígér.

A távlati terv legújabbán kiegészült a *könyvtárak körzetesítési ütemtervével*. Eddig mintegy 15 helyen vezették be az ún. kiskörzeti könyvtári ellátást, amely már eddig is bizonyos mértékben elősegítette a kis települések (tagközségek) könyvtári ellátásának javítását.

A javuló feltételek hatására *megyeszerte emelkedett a könyvtári szolgáltatások színvonala*. A korábbi vizsgálat helyzetképehez viszonyítva fejlettebb szolgáltatásokra képes a megyei könyvtár, ahol haszonnal szolgálja a tervszerű állománygyarapítást az 1971-ben elkészített gyűjtőköri szabályzat. A megyei szinten majdnem stagnáló olvasólétszámtól eltérően a megyei könyvtár hat év alatt 1300 fővel növelte olvasóinak táborát.

Az utóbbi néhány évben sor került a helyismereti és helytörténeti munka gyűjteményi megalapozására, a tájékoztató és visszakereső apparátus megtervezésére is.

Bár az utóbbi években megindult az intézményekben a tájékoztató szolgálat fejlesztése, még mindig akadnak tennivalók a prézens állomány és a tájékoztatási segédletek hiányosságainak felszámolásában.

A Szekszárdi Megyei Könyvtár zenei részlege (MTI Fotó — Bajkór József felvétele)

A Bonyhádi Járási Könyvtár felnőtt részlege (MTI Fotó — Kovács Gyula felvétele)

Mindkét közművelődési könyvtári hálózatban eléggé általános hiányok tapasztalhatók az állomány feltárásában. A belső szakmai fejlesztés pedig megkívánja, hogy a könyvtárak ösztönén vizsgálják felül az utóbbi időben megnövekedett, kifelé irányuló propaganda- és rendezvénytevékenységüket, és a *könyvtártól idegen programok ésszerű csökkentésével* fordítsanak több időt és energiát a kevésbé látványos belső szakmai munkára.

A 18 éven aluliak könyvtári ellátásának érdekében 1973-ban a művelődésügyi osztály is elkészítette a gyermekkönyvtári szolgálat és az iskolai könyvtárak fejlesztésére vonatkozó távlati programját. A városokban és néhány községben jobb körülmények közé került a gyermekkönyvtári szolgálat (Bonyhád, Paks, Szekszárd, Bátaszék, Regöly), javult a gyermekek könyvellátottsága. Sokasodtak és színesedtek — nem kis mértékben a megyei könyvtár módszertani tevékenységének hatására — a gyermekek csoportos foglalkozásai.

Fejlődésnek indult a megye *iskolai könyvtárügye* is. A középfokú intézmények egy része túljutott a közömbösség, majd a pusztá tervezés időszakán, s ma már feladatának érzi a könyvtár kialakítását és fejlesztését. Néhány gimnáziumban, például a szekszárdi Garay János Gimnáziumban, a dombóvári Gógös Ignác Gimnáziumban javultak, vagy a közeljövőben javulnak meg a működési körülmények. Ezekben az intézményekben évek óta tudatos állományfejlesztés folyik. A megyei pedagógus továbbképzési kabinet mellett megkezdődött az iskolai könyvtári szakfelügyelet kiépítése. Az általános iskolák könyvtári ellátása azonban továbbra is kedvezőtlen képet mutat: sem mennyiségi, sem minőségi szempontból nem felel meg az Irányelvek követelményeinek. A jelenlegi gyarapítási ütem állandósítja a kedvezőtlen helyzetet. A személyi feltételek javítását további függetlenítésekkel és a nem főfoglalkozású könyvtárosok fokozottabb anyagi megbecsülésével lehetne elősegíteni.

A *szakszervezeti könyvtári hálózat* új központi könyvtárral gazdagodott, s emelkedtek az állományfejlesztésre fordítható keretek. Az SZMT könyvtár részére beszerzett gépkocsi segítségével előreláthatólag zökkenőmentesebb lesz a letéti könyvtárak könyvellátása.

Együtműködés a könyvtári hálózatok között

Mivel a megfelelő határfokú és mélységű kapcsolatok nélkül a könyvtárak nem oldhatják meg feladataikat, a vizsgálat arra törekedett, hogy a fenntartói és a hálózati irányítás különböző szintjein minél alaposabban feltárja az együtműködési szándékokat, törekvéseket.

Tolna megyében az együtműködésnek könyvtári területen voltak már bizonyos előzményei. A kínálkozó lehetőségek alapján megyei döntések születtek néhány *közös fenntartású könyvtári szervezet létrehozására* (Dombóvár, Dalmand, Tolna, Simontornya, Szekszárd). Ezeket a helyes fenntartói elképzeléseket azonban egypár kivételtől eltekintve (Szekszárd, Simontornya) nem sikerült maradéktalanul megvalósítani. A közös megoldások így csak féloldalassá válhattak (Dalmand, Tolna, Dombóvár), ugyanis az egységes szervezet is csak érdemi fejlesztés és kellő módszertani gondozás esetén mutathat fel eredményeket. E hálózatfejlesztési együtműködés másik gyengesége abból fakad, hogy a helyi kezdeményezések végül is nem lépték túl az esetlegesség körét, a helyes elképzelésekből nem bontakozhatott ki egyékes, az egész megyére kiható könyvtárfejlesztési program. Ezt mutatják az utóbbi években készült könyvtárfejlesztési tervek is, amelyek jórészt *egymástól független hálózatfejlesztési programokat tükröznek*. A megyei tanács végrehajtó bizottsága által jóváhagyott intézményfejlesztési célkitűzéseikig (1975) a korábbi tervekben még említés sem történt az integrált szervezeti fejlesztésről. A vizsgálat tapasztalatai azt bizonyítják, hogy a különböző hálózatok távlati programjának egyeztetése és az integrációs kísérletek továbbfejlesztése és kiterjesztése Tolna megyében még a megoldandó feladatok közé tartozik. Hasonló esetlegességek jellemzik a hálózatok intézményeinek tartalmi együtműködését is: a kiemelt olvasói rétegek ellátásából adódó közös könyvtári feladatok helyes elvi megfogalmazását sem követte a merev hálózati keretek feloldása. Csupán esetlegesen, egy-egy közös rendezvény vagy akció lebonyolítására szorítkozott a két közművelődési hálózat együtműködése, de rendszeres és tervszerű munkakapcsolat nem alakult ki közöttük.

Hasonló bizonytalanságok jellemzik a tanácsi és az iskolai könyvtári hálózat kapcsolatát. Nehezebb a kapcsolatleírást, hogy az *iskolai könyvtári hálózat fejlődése a kezdetén tart*, a hálózatot átfogó és az együtműködést irányítani képes szakfelügyelet pedig még csak most szerveződik. Az iskolai könyvtár csak megfelelő gyűjtőkori és működési elhatárolás után kezdhet érdemben együtműködni a tanácsival. Ennek kidolgozása és meghatározása Tolna megyében még a megoldandó feladatok közé tartozik. A megyei könyvtár és az iskolai könyvtári szakfelügyelő rendszeres szakmai kapcsolata és a készülő együtműködési tervzet azonban sikert ígér ebben a vonatkozásban.

Figyelemre méltó eredmények születtek a tanácsi közművelődési könyvtáraknak a mozgalmi szervezetekkel, a munkahelyekkel, oktatási és kulturális intézményekkel kialakított közvetlen együtműködéséből, de a többi könyvtári hálózat szolgáltatásainak mellőzése itt is érezteti kedvezőtlen hatását.

A könyvtárak és az oktatási intézmények együtműködése kiváltképp örvendetes: a könyvtárak gyarapítási gyakorlatukban, rendezvényprogramjukban, bibliográfiai tevékenységükben figyelembe veszik az *iskolák igényeit*, támogatják a gyerekeket tanulmányi munkájukban. A könyvtárosok részt vesznek a tanévnnyitó értekezleteken, könyvtárlátogatásokat, könyvtárban tartott tanítási órákat, szakköröket rendeznek közösen a pedagógusokkal, akik a gyermekeknek rendszeresen adnak könyvtárhasználatot igénylő feladatokat. A könyvtárak anketókkal segítik a tanulókat a helyes pályaválasztásban és bibliográfiákkal, irodalommal, rendezvényekkel támogatják érettségire való felkészülésüket. Kapcsolatot tartanak a napközis csoportokkal és a hétközi diákközpontokkal is.

Mindez hozzájárul ahhoz, hogy a megyében az általános iskolásoknak 61,4, a 14—18 éves tanulóknak pedig 62,5%-a tanácsi könyvtári olvasó. Sajnálatos azonban, hogy a megyei és a járási szerepkörű könyvtárak gyümölcsöző kapcsolatleírása és az iskolákkal a kisebb községekben még nem vált általánossá.

A közművelődési párhatározat helyi végrehajtása során kibontakozó könyvtárpolitikai program *nagyobb együtműködési lehetőségeket* nyit majd a megyében. Fontos szerep hárul majd e közös tevékenység szervezésében az 1974-ben megalakult közművelődési bizottságra. A szoros értelemben vett szakmai tevékenység rendszeres összehangolásának pedig a 60-as években létrehozott könyvtárközi bizottság lehet alkalmas fóruma. Ennek azonban előfeltétele, hogy ez a szakmai testület az eddigieknél sokkal hatékonyabban dolgozzék.

A Paksi Járási Könyvtár zenei részlege (MTI Fotó — Bajkor József felvétele)

A közművelődési könyvtári szakfelügyelet

Tolna megye szakfelügyeleti rendszere egyágú: meghatározatlan időre kinevezett szakfelügyelőkkel, előre megtervezett vizsgálatokkal dolgozik. A művelődésügyi osztály által megbízott szakfelügyelők SZMT könyvtári, illetve járási könyvtárigazgatók. *A szakfelügyeletben a megyei könyvtár nincs képviselve*, pedig a vonatkozó utasítás értelmezését megkönnyítő minisztériumi módszertani útmutató külön is hangsúlyozza ennek szükségességét. A kiemelt olvasói rétegek könyvtári szolgálatának ellenőrzését végző szakfelügyelők a kijelölt települések intézményeiben kettős vizsgálatot végeznek (gyermek- és felnőtt szolgálat) és ennek eredményeiről külön jelentést készítenek.

Tolna megyében országosan egyedülálló kísérletet tettek arra, hogy a közművelődési könyvtári és a művelődési otthoni szakfelügyeleti részjelentéseket ne a vezető szakfelügyelő, hanem a járási hivatalok népművelési felügyelője foglalja össze. Ezek az összefoglalások képezik a vizsgálatokat követő zárótárgyalás alapját, s belőlük készül az az intézkedési program, amelyet a fenntartónak és az érdekelt módszertani irányító intézménynek megfelelő ütemezésben végre kell hajtania. A vezető szakfelügyelő szerepe ily módon az adminisztrációs teendőkre szorítkozik. Gyakorlatilag a zárójelentések az egyedi jelentések mennyiségi és nem minőségi összegezésének tekinthetők.

A jelenlegi, kistelepülésekre figyelő szakfelügyeleti gyakorlat szétaprózott.

A vezető szakfelügyelő funkciója formálisnak tekinthető, az csupán a vizsgálat átfutási idejét növeli meg. A vizsgálat és a tárgyalás között átlagosan fél év telik el. A vizsgálati észrevételek a tárgyalás időpontjára gyakran elvesztik időszerűségüket. Nem véletlen, hogy a módszertani útmutató *a vezető szakfelügyelő szerepét a könyvtári szakfelügyelet megfelelő összefogásában látja*, a két szakfelügyelet hatékony együttműködését pedig mindenekelőtt az általános szakfelügyelet keretében tartja megoldhatónak.

A meghatározatlan időre kinevezett szakfelügyelők esetében — s erre a vonatkozó utasítás lehetőséget is ad — a területi jellegű megbízás jobban megfelelne a megye kistelepüléses jellegének.

A jelenlegi szakfelügyeleti gyakorlatban nagyjából külön történik az egyes hálózatokhoz tartozó intézmények vizsgálata, holott a szakfelügyelet egyik legfontosabb célja éppen annak elősegítése, hogy az általános felügyelet egy-egy nagyobb közigaz-

gatási egység lakosságának könyvtári ellátottságát *egységben lássa*, értékelhesse és ennek megfelelően tehesse meg a szükséges intézkedéseket.

A szakfelügyelet — az eddig készült felügyeleti jelentések alapján — az intézmények működési adatait többnyire csak rögzíti, de a tapasztalatokat nem méri az országos helyzethez, illetve a szakmai követelményekhez.

A szakfelügyelet megszervezését követően a könyvtári *módszertani tevékenység áthangolására* is szükség van: számba véve a szakfelügyelet lehetőségeit és ettől kellőképpen elhatárolva a módszertani munkát, a jövőben fokozottabban rá kell állítani arra, hogy a könyvtári szolgáltatások szakmai, módszertani kérdéseivel foglalkozzék.

Hálózatépítési és -fejlesztési javaslatok

Tolna megye települési és gazdasági szerkezete megkívánja a szakszervezeti és a tanácsi közművelődési hálózat *összehangoltabb fejlesztését*. A két külön fejlődő hálózat eddig ugyanis olyan könyvtári szerkezetet hozott létre, amely szétagoltságánál fogva nem eredményezhetett távlatilag is életképes, gazdaságosan és hatékonyan működtethető ellátási rendszert. Különösen kérdéses a kulturális hozzájárulásból eredő szakszervezeti keretek hatékony felhasználása. Ezek jobb hatásfokú felhasználása csupán akkor képzelhető el, ha a szétaprózott munkahelyek rendkívül gazdaságtalan könyvtári ellátása helyett a szakszervezeti fenntartók anyagiakkal hozzájárulnak a nagyobb termelőegységekben működő könyvtárak és a lakóhelyi ellátást nyújtók fejlesztéséhez.

Szekszárd az ország legkisebb lélekszámú megyeszékhelye és felsőfokú központja. 27 ezer lakosának közművelődési könyvtári ellátására a megyei könyvtáron kívül 6 fiók kb. 20 ezer kötetes állománnyal áll rendelkezésre. Ehhez járul a szakszervezeti hálózat 29 szolgáltatóhellyel, 40 ezer kötettel. (A szakszervezeti ellátóhelyek csaknem 50%-a azonban 100 főnél kevesebb dolgozót foglalkoztató munkahelyen működik, közülük a szakfelügyeleti vizsgálat 11 kölcsönzőhely azonnali megszüntetését javasolta.)

Az állomány *szétaprózottsága* következtében egy-egy szakszervezeti fiókkönyvtár csupán átlagosan 85 olvasót vonz, ami alacsony olvasói érdeklődéssel társul: évente 7 kölcsönzés jut egy olvasóra. A tanácsi fiókkönyvtárak, bár meglehetősen mostoha körülmények között működnek, ennél jóval magasabb teljesítményeket értek el (átlagosan 138 olvasó, olvasónként 32 kötetes évi forgalom).

Ilyen körülmények között a Szekszárdi Megyei Könyvtárra nagy megterhelés hárul, mivel központi megyei szerepkörén felül a város összes olvasóinak (7213) mintegy 61%-át, a tanácsi hálózat olvasóinak pedig 84%-át látja el mintegy 750 m² alapterületen, rendkívül kis szolgáltatási terekkel. Ezenkívül a néhány kedvezőbb körülmények között működő középiskolát leszámítva a fejlődés kezdeti fokán tartó iskolai könyvtári ellátó szervezet lassú fejlesztési üteméből adódóan is sok feladatot átvállalása hárul még a megyei könyvtárra. A központi feladatok gyarapodása, az állomány növekedése mellett a könyvtári szolgáltatásokat is — mint említettük — jóval többen veszik igénybe, mint korábban. *Az eddig elért szakmai eredmények megtartása, illetve továbbfejlesztése érdekében a megyei könyvtárnak a tervezett határidő előtti bővítését és korszerűsítését elengedhetetlenül szükségesnek tartjuk.*

A városi fiókhálózatot a 60-as évek óta a megyei könyvtár saját szervezetében, a rendelkezésre álló lehetőségek között, a lehető legmagasabb szinten és a gazdaságosság elvének megfelelően látja el. Ezért *semmiképpen sem helyeselhetjük a városi könyvtár önállósítására irányuló törekvéseket* még akkor sem, ha ez a szándék a megyei könyvtár tehermentesítését célozza. Ilyen nagyságú településen — 27 ezer lakos — két megyei ellátó bázisnak még szükségmegoldások árán is (pl. az SZMT-vel közös fenntartásban) vállalnia kell a városi fiókhálózat működtetését.

Az általános iskolai könyvtári ellátásának javítása érdekében Szekszárdon és a megye hasonló nagyságú településein ki kellene dolgozni az iskolai könyvtárak központi könyvellátásának módozatait, s a megyei könyvtárat, illetve a járási szerepkörű könyvtárakat e funkció ellátására is alkalmassá kellene tenni (megerősíteni).

A múlt év elején megszüntették a dombóvári járást, s helyette a volt járás Baranya és Somogy megyéből történt megnagyobbításával létrehozták a 38 748 lakosú *városkörnyéki közigazgatási* egységet. E körzetben jelenleg minden típus előfordul, ami a közművelődési könyvtárügy tekintetében országosan előfordulhat (letét, kis-könyvtári körzet, tervezett közös iskolai-községi könyvtári ellátás, tanácsi és szakszervezeti működtetésű közös fenntartású könyvtár). A városkörnyéki közigazgatásba vont községek lélekszáma — Döbröközt és Kocsolát leszámítva — felerészben 1—2 ezer között, fele pedig ezer alatt van. Mivel a könyvtári ellátás egyik helyen sem tekinthető megalapozottnak, célszerűnek látszanék, hogy a közigazgatás racionalizálását követően a megyei szakigazgatás és a módszertani irányítás az eddigieknél

elmélyültebben foglalkozzék a Dombóvár környéki új helyzettel. A dombóvári közigazgatási modellen ki lehetne dolgozni a kis települések könyvellátásának megye-, sőt országsszerte hasznosítható új, korszerű módját.

Az öt középfokú település központi könyvtára közül egy (Bonyhád) bővítésre szorul, két intézmény helyzete (Dombóvár, Tamási) pedig csak új beruházással oldható meg.

A tervek szerint — előreláthatólag 1985-ig — valamennyi fejlesztésre szoruló középfokú, központi szerepkörű intézmény — részben az új művelődési központok megépülésével (Dombóvár, Bonyhád), részben önálló intézményi beruházás révén (Tamási) — olyan körülmények közé kerül, hogy tágabb vonzáskörzetének könyvtári ellátása érdekében jelenlegi funkcióin felül újabb feladatok vállalására is alkalmassá válhat.

A rendkívül nagyszabású program megvalósításáig is a fenntartó szervezeteknek átmeneti, szükségmegoldásokkal kell segíteniük a szóban forgó intézményeket abban, hogy elfogadhatatlanul mostoha körülményeik között is szolgáltatóképesek legyenek, és megfelelőképpen fel tudjanak készülni várható funkcióik ellátására.

Mivel Tolna megyében a lakosság zöme kis településen él, elodázhatatlanul fontos a kisközségekben az alapfokú kulturális ellátást nyújtó intézmények helyi megteremtése. Bár ezen a területen az utóbbi tíz évben szép eredmények születtek, a közelmúlt adatai szerint még mindig csaknem 40 könyvtár működik elfogadhatatlanul rossz körülmények között. Külön gondot okoz a közös tanácsú kisközségek könyvtárügyi fejlesztése. A településfejlesztési program szerint kialakítandó körzetek kijelölt központjai könyvtárügyi szempontból is központi szerepet kapnak, s kiemelt fejlesztéssel kell alkalmassá válniuk a kapcsolt települések központi könyvtári ellátására, nevezetesen az állománybővítésből, feldolgozásból adódó tennivalók végzésére, és bizonyos mértékben az irányítási feladatok ellátására is. Bár ennek megvalósítására elismerésre méltó szakmai javaslatot készített a megyei könyvtár — a megyei tanács végrehajtó bizottsága által készített távlati fejlesztési terv részeként el is fogadták —, kérdéses, hogy ez a kulturális beruházások jelenlegi ütemét figyelembe véve belátható időn belül megvalósítható-e; s ha megvalósítható is, gazdaságosnak tekinthető-e a 28 községi könyvtár technikai, személyi és szakmai felkészítése a központi ellátásra. Ezért a vizsgálat javasolta, hogy mindezzel számot vetve *gondolják át újra a központosítás tényleges lehetőségeit*. A járási szerepkörű könyvtárak közeljövőben várható fejlesztésével a körzetesítéskor kitűzött könyvtári ellátási célok ugyanis könnyebben és gazdaságosabban elérhetőnek tűnnek.

Az iskolai könyvtárak ellátási rendszerének továbbfejlesztésére, az általános iskolai tanulók könyvellátásának javítására a korábbi szakmai irányelveknek megfelelően és a közművelődési párhatározat elvi útmutatásai alapján az országos felügyeleti szervek adnak majd kellő szakmai útbaigazítást.

Dán Krisztina

Akadémiai jutalmak könyvtárügyi tanulmányokért

A Magyar Tudományos Akadémia elnöksége 1975. februárjában pályázatot hirdetett a távlati tudományos kutatási terv fő területein elért kiemelkedő eredmények jutalmazására. A pályázatban két évnél általában nem régebbi, nyomtatásban megjelent tanulmánnyal vagy közlésre alkalmas kézirattal lehetett részt venni.

Az ünnepélyes eredményhirdetésre 1975. december 18-án került sor, amikor is Erdély-Grúz Tibor, az MTA elnöke ismertette a jutalomban részesült pályaművek szerzőinek névsorát és a munkák címét. A pályázatra beérkezett több mint 300 dolgozat közül az Akadémia 109-et talált jutalmazásra méltónak, s közöttük az alábbi, könyvtárügyi vonatkozású tanulmányokat díjazta: *Kamarás István*: Az irodalmi érték esélye a lektürolvasóknál; *Nagy Attila*: A könyvtár-

használatra épülő oktatás hatása; *Soós Pál*: Művészet és szocializmus. A munkásokosztály művészeti nevelése *Szabó Ervin* korai publicisztikájában; *Tóth Béla*: Szöveg és kép az olvasókönyvekben.

INGE RÖDEL

Meskó-Póka ex librise